

Nr 67.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet beräkna för budgetåret 1947/48 dels (p. 106) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 53 000 000 kronor, dels (p. 107) till Priserbattering å vissa livsmedel ett anslag av 62 000 000 kronor, dels ock (p. 108) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 6 juni 1947 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 280, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om viss avgift å mjölk, grädde och ost;

2) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande statsrådet angivna riktlinjer;

3) å riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor;

b) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 90 000 000 kronor;

c) till Priserbattering å vissa livsmedel ett anslag av 60 000 000 kronor;

4) å kapitalbudgeten för budgetåret 1947/48 under Fonden för låneunderstöd till Lån till främjande av avsättning av inhemsk ull anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 360 av herr *Domö m. fl.* likalydande med II: 516 av herr *Pehrsson-Bramstorp m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den inkomstförbättring, som för regleringsåret 1947/48 tillföres jordbruket, beräknas till 200 miljoner kronor, vilken inkomstförbättring åvägabringas på sätt som senare överenskommes mellan statens livsmedelskommission och jord-

brukets organisationer med hänsyn till försörjnings- och näringspolitiska synpunkter, varvid dock skall iakttagas, att huvuddelen av inkomstförbättringen, i den mån den icke kan åstadkommas genom sänkta förnödenhetspriser, lägges på mjölk och mejeriprodukter;

2) I: 361 av herr *Albertsson m. fl.* likalydande med II: 517 av herr andre vice talmannen *Carlström m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte uttala sig för en sådan prissättning å jordbruksprodukter, att jordbruket tillföres en inkomstökning av 200 miljoner kronor;

3) I: 364 av herr *Elofsson, Gustaf, m. fl.* likalydande med II: 523 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta att fabrikspotatispriset höjes med 4 i stället för 2 öre per hektoliter och stärkelseprocent;

4) II: 519 av herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte besluta att utöver den inkomstökning, som tillerkänts jordbruket genom Kungl. Maj:ts beslut, förorda att en ytterligare inkomstförbättring för jordbrukets utövare bör ernås genom en effektivare statlig priskontroll i fråga om jordbrukets förnödenheter och andra industrivaror samt att producentbidraget på mjölk till mindre brukare höjes med ett öre per kilogram för nästa regleringsår, med ett maximerat bidrag av 100 kronor per kvartal och i övrigt enligt gällande bidragsskala;

5) II: 520 av herr *Andersson* i Mölndal *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att till prisrabatterning å vissa livsmedel anvisa ett anslag av 70 000 000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse den 3 april 1947 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns bland annat fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. Livsmedelskommissionen har vidare överlämnat till kommissionen inkomna särskilda yttranden i ärendet av vissa ledamöter av kommissionens råd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t den 11 april och den 5 juni 1947 meddelat beslut i prisfrågan.

I skrivelse den 5 juni 1947 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område.

I *propositionen* ha lämnats redogörelser för *dels* hittills vidtagna åtgärder (s. 6—17), *dels* produktionsutvecklingen på jordbrukets område (s. 17—26), *dels* utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter (s. 27—30), *dels* gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov (s. 30—35), *dels* prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1947/48 (s. 35—58), *dels* livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för sagda regleringsår (s. 58—75), *dels* förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbru-

ket i Norrland (s. 75), *dels ock* förslag rörande lån till Svenska hemslöjdsföreningarnas spinneriförening u. p. a. (s. 75—79). Utskottet tillåter sig att i berörda delar hänvisa till propositionen.

Föredragande statsrådet.

Föredraganden, statsrådet Sträng, har i ärendet anfört och föreslagit följande.

»Ehuru nu snart två år förflutit sedan vapenstilleståndet har icke någon mera avsevärd förbättring av livsmedelssituationen i världen hunnit komma till stånd. Enligt vissa i utlandet företagna uppskattningar har visserligen någon stegring av produktionen inträffat, särskilt framträdande i fråga om spannmål under innevarande skördeår i jämförelse med skördeåret 1945/46, men denna ökning synes icke ha varit på långt när tillräcklig för att avhjälpa den brist på livsmedel, som föreligger på den europeiska kontinenten och annorstädes i de krigshärjade länderna. Trots att skördeutsikterna i För-
enta staterna och Kanada te sig förhållandevis ljusa, bjuder försiktigheten att man icke räknar med någon mera betydande ökning av för export till vårt land tillgängliga livsmedelskvantiteter. Härför talar dels den nedgång i lagerhållningen som sedan vapenstilleståndet ägt rum i överskottsländerna dels den försämring av skörderesultatet som är att emotse för större delen av Europa till följd av synnerligen ogynnsamma väderleksförhållanden under sistlidna höst och vinter och härav föranledd ökning av behovet av tillförsel från utomeuropeiska länder. Enligt senast tillgängliga rapporter synes torkan under våren ha medfört ytterligare skadeverkningar å 1947 års skörd i Kontinentaleuropa.

I betraktande av utvecklingen utomlands och med hänsyn jämväl till de vid ingången av nästkommande skördeår utomordentligt knappa lagren inom landet torde den inhemska spannmåls- och sockerbetsskörden bliva av avgörande betydelse för tillgången på i första hand brödsäd och socker men även på animaliska livsmedel. Då utsikterna för skörden inom landet på grund av otjänliga väderleksförhållanden te sig förhållandevis ogynnsamma, torde en avveckling av ransoneringarna i fråga om bröd och mjöl, socker och fett icke få någon aktualitet under det följande konsumtionsåret. I detta sammanhang vill jag i förbigående erinra om den rådande och av åtskilliga tecken att döma ihållande knappheten på fettråvaror, vilken livsmedelskommissionen i sitt förslag till regleringsåtgärder framhållit såsom en av de viktigaste orsakerna till livsmedelsbristen i världen. Bristen på fettråvaror torde ofördelaktigt komma att påverka jämväl möjligheterna att till vårt land införa oljekraftfoder och andra fodermedel. Med hänsyn till de knappa fodertillgångarna och även till den omständigheten att statistiken över betäckta suggor tyder på att tillgången på fläsk under höstmånaderna kommer att visa sig i hög grad otillräcklig i förhållande till behovet kan jag tills vidare icke tillråda att såsom från vissa håll förordats ransoneringarna

i fråga om kött och fläsk skulle hävas. Under förhandenvarande förhållanden skulle nämligen verkningarna på priserna av ett slopande av kött- och fläskransoneringen vara synnerligen svårkontrollerbara.

Sammanfattningsvis må sålunda framhållas att det allmänna försörjningsläget i fråga om livsmedel för nästkommande konsumtionsår enligt mitt bedömande icke torde komma att medgiva några lättnader på livsmedelsransoneringens område. Man torde vidare såsom livsmedelskommissionen framhållit böra räkna med ett bibehållande av jordbruksregleringarna även för nästa regleringsår. För närvarande torde det i varje fall icke vara möjligt att med någon högre grad av säkerhet bedöma vilka omläggningar av regleringsanordningarna som kunna finnas lämpliga därunder.

Liksom föregående år har Kungl. Maj:t även i år meddelat beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter. Vid bedömandet av utgångsläget för prissättningen må till en början erinras om den stegring av löneinkomsterna, som i samband med de under våren ingångna löneavtalen ägt rum på de flesta områden av näringslivet. Härigenom har en ytterligare förskjutning inträtt i förhållandet mellan inkomsterna inom jordbruket och inom näringslivet i övrigt. Såsom chefen för jordbruksdepartementet uttalat i propositionen nr 75 till årets riksdag torde såsom en av riktpunkterna för den framtida jordbrukspolitiken böra eftersträvas att giva jordbrukets yrkesutövare möjlighet till en med jämförbara yrkesgrupper likvärdig standard. Den takt, i vilken denna målsättning för jordbrukspolitiken skall kunna förverkligas, måste emellertid förutsättas bliva beroende av det ekonomiska läget och utvecklingstendenserna i allmänhet inom näringslivet. I detta sammanhang torde särskilt böra uppmärksammas den tilltagande spänning mellan å ena sidan den för konsumtionsändamål och investeringar tillgängliga köpkraften och å andra sidan disponibla varutillgångar och produktionsmedel, som under det senaste året av skilda orsaker inträtt. Möjligheterna att tillföra jordbruket en såsom allmänt erkänt önskvärd inkomstökning måste därför anses under nuvarande förhållanden i viss mån begränsade.

Det av livsmedelskommissionen framlagda förslaget rörande prissättningen på jordbrukets produkter jämte den träffade uppgörelsen rörande sockerbetsodlingen innebär såsom av den föregående redogörelsen framgår en inkomstökning av omkring 142 miljoner kronor. Av detta belopp hänföra sig ungefär 17 miljoner kronor till prishöjningar å spannmål, 30 miljoner kronor till höjning av priserna på grädde och ost, omkring 24 miljoner kronor till en ökning av priset på konsumtionsmjölk med 2 öre per liter samt 60 miljoner kronor till höjning av priserna på slaktdjursprodukter. Därvid har livsmedelskommissionen utgått från att priserna på kött och fläsk skola frigivas. Vid bedömandet av detta förslag måste beaktas att vid uppgörandet av inkomst- och kostnadskalkylen, vilken av kommissionen betraktats såsom i stort sett balanserad, nya beräkningsgrunder tillämpats i fråga om bland annat arbetskostaderna samt kostnaderna för volymökningen av maskiner och redskap, varigenom jordbruket enligt av kommissionen företagen uppskattning de facto tillförts en ytterligare inkomstförbättring utöver vad nu redovisats.

I sitt yttrande över livsmedelskommissionens förslag har statens priskontrollnämnd, som ansett att lagerökningsposten icke längre borde bibehållas i kalkylen, varvid ett kalkylmässigt inkomstöverskott av omkring 42 miljoner kronor skulle uppkomma, uttalat vissa betänkligheter mot de av livsmedelskommissionen förordade prishöjningarna bland annat med hänsyn till de beräknade verkningarna på levnadskostnaderna. Enligt nämndens uppfattning borde sålunda priskontrollen på kött och fläsk bibehållas och prishöjningen på dessa produkter begränsas till i runt tal 30 miljoner kronor.

På grundval av dessa förslag upptogos förhandlingar med representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk. Därvid framfördes från jordbrukarhåll i anslutning till vissa uttalanden av jordbrukarrepresentanter i livsmedelskommissionens råd krav på prishöjningar som skulle medföra en ökning av jordbrukets inkomster med över 200 miljoner kronor och som sålunda gingo väsentligt utöver vad livsmedelskommissionen föreslagit. Bland annat har gjorts gällande, att dessa prisjusteringar kunde genomföras genom att priset på produktmjölk ökades, vilket, när pristillägg ej böra utgå, skulle medföra en betydande höjning av smörpriset. Med hänsyn till de avsättningssvårigheter, som yppat sig i fråga om smör efter den i samband med omsättningsskattens avskaffande vidtagna prishöjningen och som bland annat yttrat sig i en för årstiden osedvanligt stor lagerhållning, torde en sådan utväg knappast vara framkomlig, därest icke samtidigt margarinaccisen kraftigt höjes. I nuvarande läge torde en sådan ökning av denna pålaga icke vara lämplig. Under dessa omständigheter har jag icke ansett mig böra förorda en ökning av priset på produktmjölk. Överhuvud taget skulle prishöjningar av den storleksordning, som jordbrukarrepresentanterna föreslagit, enligt mitt förmenande medföra stora svårigheter att bibehålla det nuvarande löneläget, vilket i sin tur skulle öka inflationsrisken. Med anledning av de från vissa håll framförda förslagen att inkomstökningen till jordbruket skulle åvägabringas genom generella subventioner över skattebudgeten i form av allmänna pristillägg torde jag få erinra om vad chefen för jordbruksdepartementet och chefen för finansdepartementet i ämnet anfört i propositionerna nr 267 och 386 till 1946 års riksdag, till vilka uttalanden riksdagen lämnat sin anslutning (jfr sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 2/1946).

Då parternas ståndpunkter voro så vitt skilda, att någon sammanjämkning ej kunde åstadkommas kunde en formell överenskommelse i likhet med den som föregående år ingicks icke komma till stånd. Sedan förhandlingarna sålunda visat sig resultatlösa, har Kungl. Maj:t den 5 juni 1947 meddelat beslut i prisfrågan. Härigenom har Kungl. Maj:t, ehuru penningpolitiska skäl kunde ha åberopats för priskontrollnämndens förslag, beslutat prisjusteringar innebärande en förbättring av jordbrukets inkomster, som överstiger till och med vad livsmedelskommissionen förordat. Sålunda har genom att prishöjningarna på ost, grädde och konsumtionsmjölk träda i kraft redan från och med den 10 juni 1947 jordbruket tillförts närmare 13 miljoner kronor. Därtill kommer den prisstegring utöver vad

livsmedelskommissionen föreslagit, som följer av den tidigare beslutade höjningen av priset på vårvete. Priskontrollen i fråga om kött och fläsk har bibehållits. Ett belopp av 60 miljoner kronor skall dock tillföras jordbruket under det kommande regleringsåret genom höjning av priserna på slaktdjursprodukter. Sammanlagt medföra de beslutade prisförändringarna en ökning av de i normkalkylen upptagna inkomsterna med i runt tal 156 miljoner kronor. Härigenom har onekligen kunnat skapas en marginal för en ökning av lantarbetarlönerna och inkomsterna för jordbrukarna, som procentuellt överstiger de genomsnittliga lönehöjningar, vilka under innevarande år ägt rum inom näringslivet i övrigt. I detta sammanhang må framhållas att de sålunda beslutade prishöjningarna torde motsvara en stegring med omkring 5 enheter av levnadskostnadsindex i 1914 års serie.

De beräkningar, för vilka jag nu redogjort, grunda sig givetvis på de förutsättningar, som gälla för kalkylens upprättande, och utgå sålunda från antagandet av normalt skördeutfall. Då såvitt nu kan bedömas skörden i allmänhet torde komma att understiga den i kalkylen upptagna normalskörden, synes i likhet med föregående år möjlighet hållas öppen för en omprövning av priserna på grundval av i augusti eller därefter, så snart skörderesultatet kan överblickas, företagen omräkning av kalkylen. Härvidlag torde samma grunder böra tillämpas som under innevarande regleringsår. Om sålunda ett över- eller underskott skulle uppkomma motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomstsumma enligt vårkalkylen inklusive de på grundval av prishöjningarna beräknade inkomstförbättringarna, torde priserna böra justeras så att marginalen nedbringas till 4 procent. De av livsmedelskommissionen framförda synpunkterna beträffande tillvägagångssättet vid en justering av priserna torde härvid böra beaktas.

Beträffande prisavvägningen i övrigt för de olika produkterna får jag hänvisa till den föregående framställningen. I anslutning till vad som gällt under krigsåren och med hänsyn till ovissheten beträffande det framtida försörjningsläget, förordar jag, att Kungl. Maj:t liksom hittills erhåller befogenhet att handhava jordbruksregleringarna samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i desamma. Skulle härvid finnas erforderligt att företaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid att riksdagen höres. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1947 till och med den 31 augusti 1948 torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgå med innevarande regleringsår, torde liksom hittills skett, där ej annat särskilt anges, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringarna.

Mjök- och matfetsregleringen.

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjök och ost m. m. torde, på sätt livsmedelskommissionen ansett, tills vidare bära bibehållas i stort sett oförändrade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till förskjutningar i försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Därest försörjningsläget utvecklas i gynnsam riktning synes, såsom livsmedelskommissionen anført, i första hand kunna övervägas att öka matfetsransonen. I andra hand torde en höjning av mjölkens fetthalt med bibehållande av standardiseringsförfarandet samt en ytterligare ökning av ostens fetthalt kunna förordas.

Såsom kommissionen föreslagit torde i samband med genomförandet av beslutet om höjning av kött- och fläskpriserna under nästa regleringsår även vissa ändringar få vidtagas av normalpriserna på slakterifett. I övrigt synes det nuvarande systemet för prissättningen i fråga om smör och annat matnyttigt fett bära bibehållas i huvudsak oförändrat. Kungl. Maj:t torde sålunda bära äga bemyndigande dels att uttaga tilläggsaccis å sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt, dels ock att upptaga en rörlig clearingavgift vid import av fettämnen, motsvarande i varje särskilt fall skillnaden mellan normalpriset och den faktiska anskaffningskostnaden för varan i fråga. Liksom för innevarande regleringsår bör det emellertid stå Kungl. Maj:t fritt att, i den mån så prövas lämpligt, genomföra en omläggning av detta system, så att fasta importavgifter kunna uttagas på olika slags fett och fettråvaror för framställning av margarin och matnyttigt fett.

I samband med livsmedelsrabatternas borttagande, vartill jag i det följande skall återkomma, skulle man såsom livsmedelskommissionen anført kunna befara en ökad efterfrågan på margarin. Å andra sidan torde införandet av barnbidragen från och med den 1 januari 1948 kunna verka i motsatt riktning. Därest det skulle visa sig erforderligt, synes mig en bindning av kupongerna vara att föredraga i den riktning att allmänheten nödgas övergå till en större konsumtion av smör framför även en måttlig höjning av margarinaccisen. Definitiv ställning härtill torde dock icke nu bära tagas.

Mot livsmedelskommissionens förslag att den merinkomst, som mejerier vilka i större utsträckning än andra försälja konsumtionsmjök och grädde eller tillverka ost erhålla i förhållande till mejerier, som i huvudsak äro inriktade på smörproduktion, skall utjämnas genom ett clearingförfarande så att smörmjölken icke kommer i ofördelaktigare läge i jämförelse med annan mjök har jag icke något att erinra. Med anledning härav har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning om viss avgift å mjök, grädde och ost*. Jag förutsätter, att den i författningen upptagna utmätningrätten icke skall användas utan att anmaning att inbetala utjämningsavgift dessförinnan givits. I övrigt tillåter jag mig hänvisa till författningsförslaget, som ej synes tarva ytterligare motivering. Förslaget torde bära före-

läggas riksdagen till antagande. Livsmedelskommissionens förslag till motverkande av spekulationslagring av ost föranleder ingen invändning från min sida.

Livsmedelskommissionen har förordat en sänkning av arealgränsen för producentbidraget från 25 till 15 hektar samt att det härigenom inbesparade beloppet, som uppskattats till omkring 8 miljoner kronor, skulle i huvudsak användas inom områden med mindre gynnsamma förutsättningar för mjölkproduktionen. Eftersom chefen för jordbruksdepartementet i propositionen nr 75 till årets riksdag föreslagit omläggning av producentbidraget från och med den 1 juli 1948, synas mig skäl tala för att ändringar i bidragsgrunderna icke nu genomföras. Med hänsyn till att kommissionens råd enhälligt tillstyrkt kommissionens förslag i här berörda hänseende anser jag mig dock böra tillmötesgå kommissionen och förordar sålunda den angivna sänkningen av arealgränsen från 25 till 15 hektar. Det belopp, som härvid friställes, bör enligt Kungl. Maj:ts bestämmande få användas efter i huvudsak de av kommissionen föreslagna grunderna. Kostnaderna för producentbidraget inklusive här nämnda pristillägg torde kunna beräknas uppgå till 52 miljoner kronor. Däremot anser jag mig ej kunna tillstyrka kommissionens förslag om borttagande av det lantmörsbidrag, som för närvarande utgår inom Norrland med undantag av Gästrikland med ett belopp av 25 öre per kilogram.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfrakttillägg, *dels* s. k. regleringskostnadsstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körinjer inom de områden, där transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 5,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande, än förut berörts. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk och mejeriprodukter.

Vidkommande prisregleringen i fråga om ägg torde jag få erinra, att livsmedelskommissionen ställt i utsikt att genom säsongmässig lagring stödja ett bottenpris, som med 50 öre per kilogram understiger det i jordbrukskalkylen upptagna medelpartipriset av 2 kronor 80 öre per kilogram. Därest äggpriset med mer än 50 öre skulle överstiga nyssnämnda medelpartipris, skall å andra sidan ytterligare prisstegring motverkas genom tillstånd till import och eventuellt även genom införande av normalpriser.

Jag vill erinra, att Kungl. Maj:t av skäl, som priskontrollnämnden åberopat, i nuvarande prispolitiska läge icke ansett sig kunna medgiva frigivning av priskontrollen i fråga om kött och fläsk utan i stället beslutat, att jordbruket skall tillföras det av kommissionen angivna beloppet, 60 miljoner kronor, genom höjning av normalpriserna på slaktdjursprodukter. I anslutning härtill synes det såsom kommissionen föreslagit lämpligt att kommissionen erhåller möjlighet att på samma sätt som förekommit under tidigare år lämna ett visst statligt stöd åt priserna på kött och fläsk även under regleringsåret 1947/48, i första hand i form av statlig medverkan till infrysning och lagring.

Såsom livsmedelskommissionen erinrat har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1947 anvisat ett belopp av 5,5 miljoner kronor att användas för utbetalande av pristillägg till slaktdjursproducenterna under den återstående delen av innevarande regleringsår samt under de första månaderna av regleringsåret 1947/48. Därest behov av dylika pristillägg kommer att föreligga även senare under regleringsåret, torde de medel, som erfordras för ändamålet, senare få äskas på tilläggsstat för budgetåret 1947/48. Dessa medel synas böra gå i avräkning på det belopp om 60 miljoner kronor, som enligt Kungl. Maj:ts beslut skall tillföras jordbruket i form av prishöjningar å slaktdjursprodukter under det nya regleringsåret.

Potatisregleringen.

I överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag torde Kungl. Maj:t böra vara oförhindrad att medgiva höjning av garantipriset för fabrikspotatis, därest årsmedelpriset för matpotatis skulle bli högre än vad som antagits i jordbrukskalkylen.

Jag torde få erinra, att Kungl. Maj:t den 20 september 1946 bemyndigat livsmedelskommissionen att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1946—30 september 1947 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har träffats mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 7 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 7 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1947/48 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 59 kronor 50 öre per deciton för den 1 oktober 1946 ineliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å ineliggande lager av extra prima,

prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1947. De enligt 7 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Brödsädsregleringen.

För att i händelse av en ogynnsam utveckling av försörjningsläget täcka behovet av brödsäd vid övergången till det nya regleringsåret torde av kommissionen ifrågasatt ändring av prisavvägningen å brödsäd under olika delar av året liksom utbetalande av premier å brödsäd, som levereras före viss tidpunkt, få upptagas till prövning. Med hänsyn härtill torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att om så erfordras utbetala dylik leveranspremie. Slutlig ståndpunkt till sistnämnda spörsmål liksom till frågan om jämkningar i prisskalan för brödspannmål torde få tagas i höst i samband med utfärdandet av regleringsbestämmelserna varvid jämväl fraktbidrag och särskild ersättning till handeln böra bli föremål för prövning.

Med hänsyn till att korn torde komma att erfordras för inblandning i brödsäd anser jag i likhet med Svenska spannmålsaktiebolaget det böra övervägas, att korn under det nya konsumtionsåret i regleringshänseende skall hänföras till brödsäd. Såsom livsmedelskommissionen uttalat torde slutgiltig ståndpunkt till denna fråga dock icke behöva tagas förrän till hösten, då förhållandena bättre kunna överblickas än för närvarande. I samband med detta ståndpunktstagande synas även spörsmålen om priset och kompensation i annan fodersäd för de myckenheter korn, som avstås, böra göras till föremål för prövning.

Fodermedelsregleringen.

Av den föregående redogörelsen framgår, att utsikterna beträffande försörjningen med fodersäd äro mycket ovissa. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag därför nödvändigt, att den nuvarande regleringen tills vidare uppehålls, Kungl. Maj:t och kommissionen dock obetaget att företaga de jämkningar av bestämmelserna i ämnet, som kunna påkallas av utvecklingen på detta område. Med hänsyn till vad jag förut anfört torde en snar avveckling av fodersädsavståendet icke vara möjlig. De ovissa importutsikterna torde nödvändiggöra även en fortsatt reglering beträffande oljekraftfoder och kli. Några förändringar i regleringsanordningarna torde icke erfordras.

Därest mineralfoderregleringen skulle kunna upphävas under nästkommande regleringsår, torde såsom livsmedelskommissionen anfört de i lagen om handel med fodermedel ingående bestämmelser böra sättas i kraft, vilka avse skyldighet för tillverkare av mineralfoder och mineralfoderblandningar att deklarerera varornas sammansättning m. m.

Beträffande övriga av kommissionen omnämnda fodermedel finner jag några ändringar i regleringsanordningarna icke påkallade.

Konstgödselregleringen.

Någon ändring utöver förut berörda prisjusteringar i gällande bestämmelser angående konstgödselregleringen synes icke böra ifrågakomma. Där-
est ett tillskott till clearingkassan för konstgödsel skulle befinnas erforder-
ligt, torde i överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag medel
för ändamålet få disponeras ur det anslag till diverse kostnader i samband
med jordbruksregleringen, som jag i det följande har för avsikt att föreslå.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

Med hänsyn till de ändrade förhållanden, som inträtt sedan Svenska spannmålsaktiebolaget avlät sin skrivelse, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen, att bolagets kostnader under nästa regleringsår komma att överstiga de av bolaget beräknade.

Till bestridande av sagda kostnader torde i enlighet med kommissionens förslag för budgetåret 1947/48 90 miljoner kronor böra anvisas.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de sju senaste budgetåren har medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Från de medel som avsetts för förenämnda ändamål ha under de senaste fyra budgetåren anvisats vissa belopp till den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

Prisrabattering å vissa livsmedel.

Såsom i annat sammanhang uttalats torde prisrabatteringen å vissa livsmedel böra upphöra i samband med införandet av kontanta barnbidrag från och med den 1 januari 1948. För tiden den 1 juli—31 december 1947 torde någon ändring i gällande grunder för prisrabatterna icke böra ifrågakomma. Det av livsmedelskommissionen beräknade medelsbehovet för sagda tid, 60 miljoner kronor, föranleder icke någon erinran från min sida.

Lån till främjande av avsättning av ull.

Avsättningsförhållandena för inhemsk ull torde i hög grad vara beroende av de möjligheter till användning av densamma som hemslöjden kan erbjuda. En av de viktigaste förutsättningarna för att svensk ull skall vinna avsättning på skäligen villkor synes därför vara, att hemslöjdsföreningarna kunna

få av dem inköpt ull spunnen inom rimlig tid. Vad i ärendet anförts torde emellertid giva vid handen, att för närvarande vissa svårigheter härutinnan föreligga. Det synes sålunda icke vara ovanligt, att hemslöjdsföreningarna kunna få vänta en avsevärd tid, innan ullen bearbetats vid spinnerierna. Uppenbarligen måste detta anses mindre tillfredsställande ur såväl ullproducenternas som hemslöjdens synpunkt. Nu nämnda svårigheter skulle emellertid betydligt minskas, därest hemslöjden hade tillgång till ett eget ullspinnery och sålunda i ökad utsträckning kunde tillgodose sitt eget behov av garn. Detta skulle otvivelaktigt i sin tur påverka avsättningsmöjligheterna för den inhemska ullen i gynnsam riktning. Det torde sålunda kunna förväntas, att hemslöjden härigenom skulle kunna bereda ullproducenterna stadigvarande avsättningsmarknader till skäliga priser i all synnerhet som råvarupriserna torde vara av jämförelsevis underordnad betydelse för hemslöjdens ekonomiska resultat.

Med hänsyn till det anförda anser jag i likhet med remissmyndigheterna önskvärt, att ifrågavarande projekt kommer till stånd. Då projektets genomförande otvivelaktigt får anses vara ett allmänt intresse, synes intet vara att erinra mot att härvid statens medverkan lämnas. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att Svenska hemslöjdsföreningarnas spinneriförening u. p. a. beviljas det begärda statslånet å 300 000 kronor. Beloppet i fråga torde lämpligen böra anvisas i form av ett investeringsanslag å riksstaten för budgetåret 1947/48 under Fonden för låneunderstöd, statskontorets delfond. Jag torde i detta sammanhang få nämna, att enligt vad jag inhämtat Sveriges lantbruksförbund numera beviljat föreningen ett lån å samma belopp.

Vad angår villkoren för det av mig sålunda förordade statslånet synes spinneriföreningen böra medgivas räntefrihet för lånet för en tid av ett år från lånets lyftande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma övriga lånevillkor.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförande av de av mig förordade förslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde komma att uppgå till i runt tal 88 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 52 miljoner kronor på producentbidrag m. m. för mjölk, 19,5 miljoner kronor på mjölkpristillägg, 5,5 miljoner kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 5,5 miljoner kronor på pristillägg för slaktdjursprodukter samt 5 miljoner kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfetsregleringen sammanhängande uppgifter, till bestridande av vissa bidrag till Mjölkpropagandan samt till utgifter för ersättande av förluster vid lagring av andra livsmedel än spannmål. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslagen till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Då enligt vad livsmedelskommissionen meddelat en behållning av omkring 20 miljoner kronor beräknas uppstå å det för innevarande regleringsår anvisade anslaget, uppgår anslagsbehovet för budgetåret 1947/48 till (88 — 20 =) 68 miljoner kronor. Till bestridande av kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet torde böra anvisas 90 miljoner kronor. Kostnaderna för prisrabatter å vissa livsmedel ha upptagits till 60 miljoner kronor. Såsom jag förut anfört synes därjämte böra å kapitalbudgeten för budgetåret 1947/48 under Fonden för låneunderstöd, statskontorets delfond, böra anvisas ett investeringsanslag av 300 000 kronor för lån till främjande av avsättning av inhemsk ull.»

Utskottet.

Några mera väsentliga lättnader i fråga om vår livsmedelsförsörjning torde av flera skäl icke vara att emotse under nästkommande regleringsår. Utsikterna för 1947 års skörd te sig nämligen ogynnsamma, framför allt beroende på den minskade höstsådden, förekomsten av övervintringsskador, förseningen av vårbruket samt den under våren och försommaren rådande torkan. Vidare synas övergångslagren inom landet vid ingången av nästa regleringsår bliva synnerligen begränsade. Därtill kommer, att någon mera betydande import av livsmedel med hänsyn till läget å världsmarknaden icke torde vara att påräkna. Ett bibehållande av jordbruksregleringarna får därför anses nödvändigt.

Innan utskottet ingår på de föreslagna åtgärderna för reglering av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område, torde böra erinras, att Kungl. Maj:t jämväl i år meddelat beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter. Till grund för prisbeslutet ligger liksom föregående år en genom statens livsmedelskommissions försorg uppgjord inkomst- och kostnadskalkyl. Upprättad enligt tidigare tillämpade beräkningsgrunder utvisar densamma ett kalkylmässigt inkomstöverskott av i runt tal 20 miljoner kronor. Emellertid har livsmedelskommissionen i anslutning till vissa av de sakkunniga för utredning rörande jordbrukets arbetskostnader framlagda förslag förordat nya beräkningsgrunder i fråga om arbetskostnaderna, kostnaderna för volymökningen av maskiner och redskap samt kostnaderna för grundförbättringar. Med tillämpning av dessa nya beräkningsgrunder erhålles ett kalkylmässigt inkomstunderskott av i runt tal 10 miljoner kronor. Då detta underskott torde ligga inom de felmarginaler, som oundvikligen omgiva kalkylens inkomst- och kostnadssummor, har livsmedelskommissionen betraktat kalkylen som i stort sett balanserad. Livsmedelskommissionen har det oaktat funnit sig böra föreslå en prishöjning i fråga om flertalet av jordbrukets produkter. Kommissionen har därvid framhållit, att det vore synnerligen angeläget att från jordbrukets sida alla ansträngningar gjordes icke endast för att jordbruksjorden bleve utnyttjad och brukad på bästa sätt utan även för att skörden tillvaratoges och bärgades i gott skick samt, i vad anginge fodergrödorna, på ett rationellt sätt förädlades till

animaliska produkter. För att jordbruket skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sin insats i landets försörjning har kommissionen ansett det ofrånkomligt, att arbetslönerna inom jordbruket finge stiga i varje fall i samma takt som inom industrien. Från dessa utgångspunkter har kommissionen framlagt förslag rörande prissättningen på jordbrukets produkter, som jämte den träffade uppgörelsen i fråga om sockerbetsodlingen innebär en inkomstökning för jordbruket av 142 miljoner kronor. På grundval av detta förslag och av statens priskontrollnämnd däröver avgivet yttrande upptogs överläggningar mellan representanter för regeringen samt för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk. Då dessa överläggningar visade sig resultatlösa, meddelade Kungl. Maj:t den 5 juni 1947 beslut i prisfrågan. Kungl. Maj:ts beslut innebär en ökning av de i normalkalkylen upptagna inkomsterna med i runt tal 156 miljoner kronor, varav närmare 13 miljoner kronor beräknas komma att tillföras jordbruket under återstoden av innevarande regleringsår.

I motionerna I: 360 och II: 516 samt I: 361 och II: 517 har i anslutning till de vid förenämnda överläggningar från jordbrukarhåll framförda kraven förordats, att jordbruket skulle tillföras en inkomstförbättring av 200 miljoner kronor. Även i motionen II: 519 har uttalats, att den ytterligare inkomstförbättring, som krävts från jordbrukarhåll, borde åstadkommas. Såsom skäl härför har i motionerna huvudsakligen anförts, att i nuvarande kritiska försörjningsläge alla åtgärder borde vidtagas, som kunde leda till största möjliga livsmedelsproduktion, samt att det vore nödvändigt med en inkomstförbättring för jordbruket, som möjliggjorde utbetalande av sådana löner att arbetskraften ej övergäve jordbruket. I motionerna I: 360 och II: 516 har uttalats, att huvuddelen av ifrågavarande inkomstökning, i den mån den icke kunde åvägbringas genom sänkta förnödenhetspriser, borde läggas på mjölk och mejeriprodukter. Därest höjning av smörpriset ansåges böra undvikas, borde såsom en tillfällig åtgärd ett visst belopp kunna anvisas för ändamålet. I motionerna I: 361 och II: 517 har gjorts gällande, att en höjning av smörpriset borde undvikas men en mindre ökning av priserna på andra mejeriprodukter och spannmål samt fabrikspotatis övervägas. Vidare borde en sänkning av äggpriset uppskjutas. I motionen II: 519 har slutligen anförts, att den ytterligare inkomstökningen för jordbruket borde åstadkommas genom en effektivare statlig priskontroll i fråga om jordbrukets förnödenheter och andra industrivaror.

Det torde icke råda delade meningar om att en jämställdhet i lönehänseende mellan jordbrukets yrkesutövare och andra jämförliga yrkesgrupper måste eftersträvas. Riksdagen har även — senast vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken — givit sin principiella anslutning till önskemålet om en successiv reducering av den nu förefintliga inkomstklyftan. Huruvida denna utjämning skall kunna genomföras i snabbare takt än hittills varit fallet måste emellertid såsom fördragande statsrådet framhållit bliva beroende av det ekonomiska läget och utvecklingstendenserna i allmänhet inom näringslivet. Det ligger i sakens na-

tur, att det i nuvarande penningpolitiska läge möter större svårigheter att tillföra jordbruket den önskvärda inkomstförbättringen än eljest. Genom Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan har emellertid möjliggjorts en ökning av arbetsinkomsterna inom jordbruket, som procentuellt överstiger de genomsnittliga lönehöjningarna under innevarande år inom näringslivet i övrigt. Ehuru utskottet anser det vara i och för sig önskvärt, att en ytterligare inkomstökning kunnat tillföras jordbruket och inkomstklyftan därigenom redan nu kunnat reduceras i ännu högre grad, har utskottet funnit sig icke böra i nuvarande läge förorda en ytterligare prishöjning på jordbruksprodukter. Prisstegringar av den storleksordning, som skulle erfordras för att medgiva den önskvärda inkomstförbättringen, skulle nämligen enligt utskottets uppfattning medföra ökade risker för en ytterligare försämring av penningvärdet. Ej heller har utskottet kunnat ansluta sig till förslaget att inkomstökningen för jordbruket skulle åstadkommas genom generella subventioner över skattebudgeten, då riksdagen så sent som i december 1946 uttalat sig för en avveckling av subventionerna med avseende å livsmedelspriserna. Det i motionen II:519 berörda spörsmålet om effektivisering av priskontrollen finner sig utskottet icke böra upptaga till närmare behandling i förevarande sammanhang med hänsyn till att denna fråga nyligen varit föremål för riksdagens överväganden i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till prisregleringslag.

Beträffande prisfrågan anser sig utskottet icke böra underlåta att erinra, att vid uppgörandet av inkomst- och kostnadskalkylen nya beräkningsgrunder tillämpats i fråga om vissa kostnadsposter, varigenom jordbruket i realiteten tillförts en inkomstförbättring utöver vad Kungl. Maj:ts beslut innebär. Den hittillsvarande prisutvecklingen i fråga om vissa av de produkter, som äro föremål för fri prisbildning, tyder även på en ytterligare inkomstökning för jordbruket.

Med det anförda har utskottet angivit sin ståndpunkt till yrkandena i förenämnda motioner.

Liksom föregående år bör möjlighet hållas öppen för en omprövning av priserna på grundval av en i augusti eller därefter så snart skörderesultatet kan överblickas företagen omräkning av kalkylen, varvid i huvudsak samma grunder böra tillämpas som under innevarande regleringsår.

I likhet med föredragande statsrådet vill utskottet förorda, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att alltjämt handhava jordbruksregleringarna samt att vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i desamma. Skulle härvid befinnas erforderligt att företaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter utskottet emellertid att riksdagen höres. Kungl. Maj:ts ifrågavarande befogenheter böra gälla till och med den 31 augusti 1948.

Vad härefter angår de särskilda regleringsåtgärderna har utskottet vid genomgång av de olika spörsmålen ansett sig böra i huvudsak tillstyrka Kungl.

Maj:ts förslag. Endast i följande hänseenden har utskottet funnit anledning till uttalanden.

I förslaget till förordning om viss avgift å mjölk, grädde och ost bör med hänsyn till att förevarande proposition icke kunnat prövas av riksdagen före den 1 juli 1947 bestämmelsen om förordningens ikraftträdande ändras. Utskottet förordar därvid, att förordningen skall träda i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Förordningen torde böra gälla intill utgången av nästa regleringsår.

Beträffande mjölk- och matfettsregleringen har i motionen II: 519 föreslagits en höjning av producentbidraget på mjölk till mindre jordbrukare med ett öre per kilogram för att åstadkomma en mera rättvis inkomstförbättring för de mindre jordbrukarna. I viss mån torde emellertid detta syfte nås genom Kungl. Maj:ts förslag att arealgränsen för producentbidraget skall sänkas från 25 till 15 hektar. Utskottet tillstyrker detta Kungl. Maj:ts förslag men förutsätter därvid, att det härigenom inbesparade beloppet, vilket uppskattats till omkring 8 miljoner kronor, skall användas inom sådana områden, att det till huvudsaklig del kommer det mindre jordbruket till godo.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skall erlægga till leverantörer vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, fastställas till belopp, som med två öre per hektoliter och stärkelseprocent överstiger det pris, som varit gällande för tillverkningsåret 1946/47. I motionerna I: 364 och II: 523 har hemställts, att riksdagen måtte besluta en höjning av fabrikspotatispriset med ytterligare två öre per hektoliter och stärkelseprocent. Utskottet finner emellertid icke anledning föreligga att nu företaga en ytterligare höjning av garantipriset å fabrikspotatis, utan torde det såsom föredragande statsrådet anfört böra ankomma på Kungl. Maj:t att längre fram, då utvecklingen bättre kan överblickas, överväga höjning härav, därest anledning därtill skulle föreligga.

I samband med behandlingen av propositionen nr 222/1946 gav riksdagen sin anslutning till ett uttalande av chefen för finansdepartementet att genomförandet av ett system med kontanta barnbidrag syntes komma att medgiva en avveckling av nu utgående livsmedelsrabatter. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t, enär frågan om barnbidragen nu synes stå inför sin lösning, föreslagit, att prisrabatteringen skall upphöra från och med den 1 januari 1948. Vad i motionen II: 520 anförts har icke givit utskottet anledning förorda att det vid 1946 års riksdag i ämnet fattade beslutet nu skulle frångås.

Jämväl Kungl. Maj:ts förslag rörande särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland samt lån till främjande av avsättning av ull anser sig utskottet böra tillstyrka. Kungl. Maj:ts anslagsäskanden ha icke givit utskottet anledning till annan erinran än att anslagen med hänsyn till att förevarande proposition icke kunnat prövas av riksdagen före den 1 juli 1947 torde böra anvisas å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet

A. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, må

1) med förklaring, att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i förslaget till förordning om viss avgift å mjölk, grädde och ost, för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens livsmedelskommission må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna, att särskild avgift (*utjämningsavgift*) skall upptagas för mjölk, grädde och ost, som från mejeri försäljes till annan än mejeri, samt för grädde och ost, som vid mejeri användes för tillverkning av glass respektive smältost.

Med mejeri förstås i denna förordning sådant företag, som anges i 1 § mejeristadgan den 22 maj 1936 (nr 174).

2 §.

I den utsträckning Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen förordnar skall utjämningsavgift upptagas jämväl för mjölk, grädde och ost, som från mjölkproducent försäljes till annan än mejeri.

3 §.

Utjämningsavgift skall utgå med högst 3 öre per kilogram för mjölk och med högst 50 öre per kilogram för grädde och ost.

4 §.

Utjämningsavgift skall erläggas, i fall som avses i 1 § av mejeriet och i fall som avses i 2 § av mjölkproducenten eller, där varan försäljes till företag som idkar handel med mjölk eller mejeriprodukter, av köparen.

5 §.

Uppbörd av utjämningsavgift skall under kontroll av livsmedelskommissionen omhändervhas av Svenska mejeriernas riksförening u. p. a.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Avgiftsmedlen och deras avkastning skola, sedan därur gäldats kostnaderna för uppbörden och kontrollen av denna, användas för utbetalande av utjämningsbidrag för mjölk i enlighet med bestämmelser, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen meddelar.

7 §.

Den som är skyldig erlægga utjämningsavgift skall, i enlighet med de närmare anvisningar livsmedelskommissionen meddelar, föra sådana anteckningar angående sin rörelse, som erfordras för kontroll över att avgift behöri- gen erlægges.

Det åligger därjämte avgiftsskyldig *dels* att på anfordran av kommissionen tillhandahålla denna eller riksföreningen nämnda anteckningar och förda handelsböcker med därtill hörande handlingar ävensom de övriga uppgifter angående rörelsen kommissionen föreskriver, *dels ock* att i den utsträckning kommissionen därom förordnar till kommissionen eller riksföreningen lämna regelbundna uppgifter angående sådan av honom bedriven verksamhet, som enligt 1 eller 2 § medför skyldighet att erlægga utjämningsavgift.

8 §.

Inbetalas icke utjämningsavgift i föreskriven ordning må avgiften på framställning av livsmedelskommissionen omedelbart utmätas med det belopp, vartill kommissionen efter verkställd undersökning fastställer densamma.

9 §.

Underlåter någon att i anteckningar, varom i 7 § första stycket förmäles, införa uppgift, som bort där införas, straffes, där underlåtenheten är uppsåtlig, med dagsböter eller fängelse i högst sex månader samt eljest med dagsböter.

Inför någon oriktig uppgift i sådana anteckningar, som nyss nämnts, eller lämnar någon oriktig uppgift vid fullgörande av uppgiftsskyldighet, varom i 7 § andra stycket förmäles,

straffes, där den oriktiga uppgiften införts eller lämnats mot bättre vetande, med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, samt, där så ej är fallet men den som infört eller lämnat uppgiften därvid gjort sig skyldig till grov vårdslöshet, med dagsböter.

10 §.

Den som underlåter att fullgöra vad enligt 7 § andra stycket åligger honom, böte från och med femton till och med trehundra kronor. Livsmedelskommissionen äger förelägga honom vid vite att fullgöra sin skyldighet.

Länsstyrelse äger fälla till vite enligt denna paragraf.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

11 §.

Uppllysning, som inhämtats med stöd av 7 §, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med upplysningens inhämtande avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

12 §.

Husbonde ansvarar för sådan i 9 § omförmäld förseelse, som begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt, att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

13 §.

Förseelse, varom i 11 § förmäles, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

14 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

15 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning meddelas av livsmedelskommissionen, vilken ock, då särskilda omständigheter därtill föranleda, äger efterskänka utjämningsavgift ävensom förordna om avkortning av dylik avgift.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1947 och gäller till och med den 30 juni 1948.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 31 augusti 1948.

2) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna riktlinjer;

3) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag* av 68 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 90 000 000 kronor;

c) till *Prisrabattering å vissa livsmedel* ett anslag av 60 000 000 kronor;

4) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under Fonden för låneunderstöd till *Lån till främjande av avsättning av inhemsk ull* anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor;

B. att motionerna I:360 och II:516, I:361 och II:517, I:364 och II:523 ävensom II:519 samt II:520, i den mån de icke kunna anses besvarade med vad utskottet här ovan anfört och hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 juli 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, friherre Beck-Friis, herrar Näslund, Dahlström*, Svedberg, Hagman och Henry Johansson*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson* i Löbbo, Liedberg, Andersson* i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Ericsson* i Sörsjön, Carlström, Andersson* i Surahammar och Gustafson i Dädesjö.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservat ion

av herr *Tjällgren*, friherre *Beck-Friis* samt herrar *Näslund*, *Hagman*, *Liedberg*, *Gustafson* i Vimmerby och *Carlström*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse.

»Några mera väsentliga — — — (lika med utskottet) — — — nu förefintliga inkomstklyftan.

Utskottet finner, i likhet med Kungl. Maj:t, en inkomstförbättring i form av höjd arbetsersättning åt jordbrukaren själv såväl som åt den anställda arbetskraften vara ofrånkomlig för att icke inkomst- och levnadsstandarden

för jordbruksbefolkningen skall undergå en gentemot andra samhällsgrupper ogynnsam förskjutning. De skärpta svårigheterna att å landsbygden och i lantbruket bibehålla oundgänglig arbetskraft gör det icke blott för jordbruksbefolkningen utan för landets försörjning i dess helhet nödvändigt att de prisreglerande åtgärderna så anpassas, att den beräknade lönsamheten medger en minst lika stor höjning av arbetsinkomsterna för jordbruksbefolkningen som den vilken under det löpande regleringsåret genomsnittligt kommit andra grupper till del. Att de inkomstförbättringar, som jordbruket efterhand erhåller, i dagens läge på arbetsmarknaden utan större dröjsmål även komma de löneanställda till del finner utskottet naturligt.

De förhoppningar, som tidigare ställts i fråga om lägre priser å förnödenheter av skilda slag efter världskrigets upphörande, ha som känt är ännu icke infriats. Jordbruket synes därför för närvarande vara hänvisat till att huvudsakligen genom höjda inkomster uppnå den erforderliga bärkraften. De förslag härutinnan, som Kungl. Maj:t förelagt riksdagen, synas dock icke utskottet tillräckliga. I motionerna I: 360 och II: 516 samt I: 361 och II: 517 har såsom förut nämnts den erforderliga inkomstförbättringen angivits till 200 miljoner kronor. Utskottet finner, att i motionerna övertygande skäl anförts härför, och förordar sålunda, att jordbruket genom höjda inkomster och/eller sänkta priser å driftsmedel under regleringsåret 1947/48 tillföres en inkomstökning av 200 miljoner kronor.

Beträffande sättet för att medelst de prisreglerande åtgärderna åstadkomma denna inkomstförbättring har utskottet intet att erinra mot de av Kungl. Maj:t genomförda respektive föreslagna prishöjningarna. För att uppnå de ytterligare erforderliga beloppen böra såsom hittills försörjningspolitiska och produktionsmässiga faktorer beaktas, och förutsätter utskottet att den närmare utformningen härav sker i samråd med berörda ekonomiska organisationer. Mjölproduktionens betydelse icke minst för de mindre brukningsdelarna gör det angeläget att de ytterligare förbättringarna i största möjliga utsträckning komma denna produktionsgren tillgodo. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att generella prisförbättringar å mjölk icke nödvändigtvis kräva prishöjningar å all mjölk respektive alla mjölkprodukter. Tveksamhet kan råda om tillräckligheten att höja smörpriset. Viss höjning å såväl konsumtionsmjölk och grädde som ost kan därför övervägas och genom clearing fördelas å all invägd mjölk.

Spannmålspriserna torde desslikes utan större inverkan å levnadskostnaderna kunna höjas. Härför talar också angelägenheten av att den animala produktionens lönsamhet jämförd med spannmålsprisnivån icke motverkar det nödvändiga saluförandet av foderspannmål samt att brödsäd icke må gå till utfodring. Även det mindre jordbrukets intressen torde tillgodoses, om det medelstora och större jordbruket stimuleras att icke blott odla utan även i oförädlad form sälja fodermedel.

Bland övriga åtgärder bör också övervägas en höjning av fabrikspotatispriset i enlighet med yrkandet i motionerna I: 364 och II: 523.

De möjligheter som sålunda exemplifierats kunna givetvis kompletteras med andra icke närmare angivna, lika väl som prissänkningar å förnödenheter, i den mån dylika kunna åstadkommas, giva samma resultat. Jordbrukets omkostnader äro emellertid i kalkylen beräknade med hänsyn till påräkneliga marknadspriser å driftsmedel och förnödenheter. Om ytterligare prissänkningar å dessa anses böra komma till stånd, kan det därför bliva ofrånkomligt att under en övergångstid anvisa de medel som härför krävas. Sammalunda blir fallet om nödiga prisförbättringar å produkter icke anses böra slå igenom gentemot konsumenterna. Om dylika utvägar i någon mån skulle anlitas, böra de dock ha karaktären av tillfällighetsåtgärder, som icke avse att rubba det nu delvis genomförda, delvis tillfänkta sloandet av livsmedelsrabatter och konsumentsubventioner. Utskottet anser nämligen att det finnes grundade skäl för den uppfattningen, att jordbruksproduktionen och prisnivån å förnödenheter skola utvecklas på ett sådant sätt att jordbruket därigenom efterhand erhåller förbättrad lönsamhet.

Utskottet förutsätter, att de beräknade verkliga arbetsomkostnaderna för regleringsåret 1947/48 såsom hittills i sin helhet inräknas i kalkylen för året 1948/49.

De ytterligare prisregleringsåtgärder, som utskottet sålunda förordar, vila på antagandet, att det skall lyckas statsledningen att åstadkomma det temporära stopp i pris- och inkomstbildningen för landet i dess helhet, som borde vara möjligt sedan jordbruket fått en förbättring motsvarande vad andra grupper tidigare under året ernått. Skulle så icke bliva fallet och vårt ekonomiska liv därmed icke komma i jämvikt, lär det bliva ofrånkomligt, att under nästa regleringsår inträffande inkomstförbättringar av betydelse inom andra större folkgrupper för jordbruket följas av motsvarande inkomstjusteringar.

Med det anförda — — — (lika med utskottet) — — — jordbruket till godo.

Kungl. Maj:t har lämnat utan erinran livsmedelskommissionens uttalade avsikt att stödja ett bottenpris på ägg, som med 50 öre per kilogram understiger det i jordbrukskalkylen upptagna medelpriset av 2 kronor 80 öre per kilogram. Därest äggpriset med mer än 50 öre skulle överstiga nyssnämnda medelpris, skall å andra sidan ytterligare prisstegring motverkas genom tillstånd till import och eventuellt även genom införande av normalpriser. Jordbruksutskottet, som vid upprepade tillfällen understrukit äggproduktionens betydelse för det mindre jordbruket, vill för sin del uttala, att det i kalkylen införda priset icke bör betraktas såsom högsta tillåtna medelpris till producenterna. Även om det är önskvärdt att alltför låga respektive alltför höga tillfälliga prisnoteringar motverkas på sätt livsmedelskommissionen förordat, böra därför enligt utskottets mening inga åtgärder vidtagas för att trycka ned årsmedelspriset till producenterna.

I samband med — — — (lika med utskottet) — — — utskottet böra tillstyrka.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition samt motionerna I: 360 och II: 516, I: 361 och II: 517 ävensom I: 364 och II: 523, må

1) med förklaring, att — — — (lika med utskottet)
— — — investeringsanslag av 300 000 kronor;

B. att motionerna II: 519 och II: 520, i den mån de ej kunna anses besvarade med vad utskottet här ovan anført och hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.»
